

Asgari Ücret, İstihdam ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: BRICS-T Örneğinde Bir İnceleme*

DOI: 10.31006/gipad.364498

Erşan SEVER¹

Arif İGDELİ²

Öz

Klasik yaklaşım asgari ücretteki artışların iş gücü piyasaları ve ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etki yapacağını öngörmektedir. Literatürde bu öngörüğü destekleyen çalışmalar olmakla birlikte aksi yönde bulgular ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı 2005- 2015 yılları arasında BRICS-T ülkelerinde bu öngörünün doğruluğu test etmektir. 2005-2015 yılları arasında BRICS- T ülkelerinde asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada dinamik etkileşimi ortaya koymada başarılı olan Panel VAR modeli tercih edilmiştir. Analiz bulgularına göre asgari ücret ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilemektedir. Bu etkiyi açıklamada istihdam faktörünün kilit rol oynadığı düşünülmektedir. Analiz bulgularında rastlanan asgari ücret ile istihdam arasındaki zayıf pozitif yönlü ilişkinin varlığı da bu rolü onaylamaktadır. Bu çalışmanın iktisadi yazına katkıları ise asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkilerinin daha önce incelenmemiş bir örnekte (BRICS-T ülkelerinde incelenmesi) ve önceki çalışmalardaki yöntemlerden farklı olarak Panel VAR modelinin kullanılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: *Asgari Ücret, İstihdam, Ekonomik Büyüme.*

Jel Kodları: *E24, O47, J01.*

The Relationship between Minimum Wage, Employment and Economic Growth: A Case Study in BRICS-T

Abstract

The classical approach foresee that increases in minimum wages will have a negative impact on labor market and economic growth. In the literature, there are some studies support this foresight as well as studies that reveal findings in the opposite direction. The aim of this paper is to test the accuracy of this foresight in BRICS-T countries between 2005 and 2015. In this study, the relationship between minimum wage, employment and economic growth in the BRICS-T countries during the period of 2005-2015 was examined by Panel VAR model, which succeeded in establishing dynamic interaction. According to the findings of the analysis, the minimum wage affects economic growth positively. It is thought that the employment factor plays a key role in this effect description. The existence of a weak positive relationship between minimum wage and employment also confirms this role. The contribution of this study to the economic literature are that the relationship between minimum wage, employment and economic growth has not been studied in a previously unexamined sample (BRICS- T Countries) and unlike previous models Panel VAR model is used.

Keywords: *Minimum Wage, Employment, Economic Growth.*

Jel Codes: *E24, O47, J01.*

* Bu çalışma "III. Uluslararası Girişimcilik, İstihdam ve Kariyer Kongresi"nde bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Prof. Dr. Aksaray Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, severersan@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0220-5571>

² Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, arifigdeli@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5926-425X>

1. Giriş

İktisatçılar tarafından her zaman ilgilenilen konulardan biri olan asgari ücretin birçok ekonomik değişken üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir. Gerek görsel medyada gerekse de yazılı medyada sıkça gündeme gelen asgari ücretin ekonomik yansımaları yalnızca iktisatçıların değil aynı zamanda sıradan vatandaşların da ilgisini çekmektedir.

İşçinin hayatını sürdürmesinde gerekli olan ihtiyaçların karşılanmasına yetecek olan ücret olarak tanımlanan asgari ücret genellikle devlet tarafından belirlenmektedir. Asgari ücretin istihdam başta olmak üzere ekonomik değişkenler üzerindeki etkisine dair farklı ekollerden farklı görüşler gelmektedir. Klasik İktisatçılar asgari ücretin istihdam üzerinde negatif yönde etkisi olacağını iddia ederlerken, Keynesyen ve Sosyalist iktisatçılar bu durumun tersine asgari ücretin istihdam ve ekonomik büyüme üzerinde pozitif yönde etkisi olacağını savunmaktadırlar. Literatürde bu etkiyi inceleme yönelik çok sayıda çalışma yer almaktadır. Çalışmaların bir kısmı Klasik iktisatçıları desteklerken, bir kısmı ise Keynesyen ve Sosyalist iktisatçıları desteklemektedir.

Literatürde yer alan çalışmalar genellikle ülke bazlı olup, asgari ücretin istihdam ya da ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemeye yöneliktir. Bu bağlamda bu çalışmada BRICS-T (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika, Türkiye) ülkeler örneğinde 2005-2015 yılları arasında asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki incelenecektir. Bu ilişkiyi incelemede değişkenler arasındaki dinamik etkileşimi ortaya çıkarmada başarı olduğu düşünülen Panel VAR modeli kullanılmıştır.

2. Asgari Ücret ve Ekonomik Etkileri

Devlet tarafından belirlenen, işçilere normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık gibi zorunlu gereksinimleri minimum düzeyde karşılamaya yetecek ücret olarak tanımlanan asgari ücretin istihdam, cari ücretler, fiyatlar genel düzeyi, enflasyon, ekonomik büyüme gibi ekonomik değişkenler üzerinde etkileri vardır. Ancak asgari ücretin bu değişkenlerden biri olan istihdam faktörü üzerinde önemli bir etkisi olduğu kabul edilmektedir. Bu bağlamda asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisini ortaya koymaya yönelik çok sayıda çalışma yapılmıştır. Çalışma sonucu elde edilen bulgulara bakarak farklı ekollerden gelen iktisatçılar asgari ücret ile istihdam arasındaki ilişkinin yönü üzerinde bir uzlaşmaya varamamışlardır (Güven, Mollavelioğlu ve Dalgıç, 2011: 147-148). Klasik iktisatçılar bazı sebeplerden dolayı devlet tarafından asgari ücretin belirlenmesine karşıdırlar. Bu sebeplerden ilki, devletin asgari ücreti belirlemek yoluyla bireysel özgürlük olan sözleşme hürriyetine müdahale etmesidir. Diğer bir sebep ise devlet müdahalesi ile belirlenen asgari ücretin piyasadaki malların gerçek değerlerinden uzaklaşmasına yol açacağıdır. Bir diğer sebebi, devlet tarafından belirlenen asgari ücretin işçileri tembelliğe sevk edeceğidir. Bu sebeplerden sonuncusu ise devlet tarafından belirlenen asgari ücretin firma sahibini kayıt dışı işçi çalıştırmaya sevk edeceğidir (Kutal, 1969: 14). Bu sebeplerden dolayı Klasik iktisatçılar devlet tarafından belirlenen asgari ücretin istihdam üzerinde negatif yönlü etkiye sahip olacağını iddia etmektedirler (Kargı, 2013: 186). Klasik iktisatçılardan farklı olarak Keynesyen iktisatçılar, işçilerin düşük firma sahiplerine göre daha düşük gelir düzeyinde bulduklarından dolayı yüksek bir tüketim eğiliminde bulunmasının toplam talebi teşvik ederek toplam çıktının artmasına neden olacağını iddia etmektedirler. Başka bir ifade ile Keynesyen iktisatçılar asgari ücret ile istihdam arasında pozitif yönlü bir ilişkinin varlığını savunmaktadırlar. Diğer bir ekol olan sosyalist iktisatçılar ise devlet tarafından belirlenen asgari ücretin işçinin emeğinin sömürülmesini engelleyeceğini ve işçilere, hayatlarını insan onuruna yaraşır bir şekilde sürdürebilmeleri için asgari yaşam standartları sağlayacağını iddia ederler. Ayrıca sosyalist

İktisatçılara göre asgari ücret uygulamasının yokluğunda firma sahipleri tarafından belirlenen ücretin çok düşük seviyede olmasının ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Tüketim eğilimi daha yüksek olan düşük gelirli işçi sınıfının eline geçen gelir seviyesinin azalması toplam talebin ve toplam çıktının azalmasına yol açarak ekonomik daralmaya neden olur. Bu bağlamda asgari ücret uygulamasının bu olumsuz etkiyi ortadan kaldıracığı düşünülmektedir (Dağlıoğlu ve Bakır, 2015: 37).

İktisat ekollerinin asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye yönelik görüşlerine değinildikten sonra asgari ücret uygulamasının istihdam ve ekonomik büyüme üzerindeki olası etkileri sunulmaktadır. İlk defa Yeni Zelanda'da 1894 yılında yürürlüğe giren asgari ücret uygulaması, ardından sırayla 1896 yılında Avustralya'da ve 1912 yılında İngiltere'de uygulanmaya konulmuştur (Karaçor, Özmen ve Yorgancılar, 2010:6). İşçinin işveren tarafından sömürülmesini engellemek ve insan onuruna yaraşır bir şekilde hayat sürmesi üzerine yürürlüğe sokulan asgari ücret uygulamasının ekonomik değişkenler üzerinde kısa ve uzun vadeli sonuçları olmuştur. Bu sonuçlardan ilki küçük ve orta boy işletmelerin önemli bir kısmının asgari ücret uygulamasına bağlı olarak ortaya çıkan maliyet artışından dolayı rekabette güçlük çekmesi ve tüketimini azaltmasıdır. Bu sebepten dolayı işletmeler bir miktar işçisini işten çıkararak istihdamın azalmasına neden olur. Özellikle küçük boy işletmeler üzerine yapılan çalışmalarda, bu tip işletmelerin işçilerine düşük ücret ödeme yoluyla büyük işletmelerle rekabet edebildikleri görülmektedir. Küçük işletmeler büyük işletmelerin teknolojik ve pazar üstünlüğüyle ancak bu şekilde baş edebilmektedir. Asgari ücretin belirlenmesi bu durumu ortadan kaldırmakta ve uzun vadede küçük işletmelerin kapanmasına yol açmaktadırlar (Sunal ve Alp, 2015: 114).

Bir diğer sonuca göre asgari ücretin az olduğu veya olmadığı ülkelerin dış ticarete diğer ülkelere göre daha fazla rekabet gücünün olmasıdır. İşçilere verilen ücret düzeyinin artmasının dış ticarete söz konusu ülkeyi diğer ülkelere göre dezavantajlı duruma getirdiği bilinmektedir. İhraç ürünleri üzerinde fiyat belirleme gücü olmayan ülkelerde asgari ücret yükselmesi işletmelerin karlarının azalmasına ya da işletmelerin işçi çıkartarak istihdamın azalmasına yol açacaktır. Sonuçlardan bir diğeri, yurt içine mal satan işletmelerin önemli bir kısmı maliyetlerine gelen bu artışı fiyatlarına yansıtırlar. Bu durumda enflasyonun artmasına yol açar. Geri kalan işletmeler ise asgari ücretteki bu artışı fiyatlarına yansıtamazlar ve zarar ederler. Zarar eden işletmeler bir müddet sonra kapanırlar. Bu durum da istihdamın azalmasına yol açar (Akın, 2016: 144).

İktisadi yazında asgari ücret ile istihdam arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğuna dair ciddi bir anlayış bulunmaktadır. İktisat literatüründe bu görüşü destekleyen çalışmalar olduğu gibi reddeden çalışmalarda yer almaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkide hangi görüşün geçerli olduğu araştırılacaktır.

3. Literatür

Bu bölümde literatürde asgari ücretin, istihdam ve ekonomik büyüme üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalara değinilmektedir.

Card ve Krueger (1995), New Jersey için asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisini Doğu Pensilvanya'daki 410 fastfood restoranı üzerinden elde edilen verileri kullanarak incelemişlerdir. Bu çalışmada işçilere yüksek ücret ödeyen işletmelerdeki istihdam değişimi ile işçilere düşük ücret ödeyen işletmelerdeki istihdam değişimi karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucu elde edilen bulgularda asgari ücretteki artışın New Jersey eyaletinde bulunan fast food restoranlarındaki istihdam üzerinde herhangi bir değişime yol açmadığı görülmüştür. İstihdam

üzerinde önemli derecede bir etkisi olmayan asgari ücretin mal fiyatları üzerinde yaklaşık %10 düzeyinde bir artışa sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dickens vd. (1999), 1975- 1992 döneminde Britanya'ya ait endüstri bazlı verileri kullanarak asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisini panel veri analizi ile test etmişlerdir. Analiz bulguları asgari ücretteki artışların kazanç dağılımını önemli ölçüde sıkıştırdığını göstermektedir. Ayrıca analiz bulgularında asgari ücretteki artışların istihdam düzeyinin değişimi üzerinde olumsuz bir etkisine rastlanılmamıştır.

Lemos (2004), Brezilya için asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisini zaman serileri yöntemi yardımıyla incelemiştir. Çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisi farklı ücret düzeylerine ve bölgelere göre çeşitlilik göstermektedir.

Montenegro ve Pages (2004), Şili için asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisini panel veri analizi yardımıyla incelemiştir. Analiz bulgularına göre asgari ücrette meydana gelen artış genç nüfus ve niteliksiz işçi istihdamını azaltırken, kadın istihdamını artırmaktadır.

Güneş (2007), 1973-2004 dönemini kapsayan verileri kullanarak, Türkiye'de asgari ücret ile özel sektör ortalama ücret arasındaki ilişkiyi eş bütünleşme yöntemi ile analiz etmiştir. Analiz bulguları asgari ücret ile özel sektöre ait ortalama ücret arasında uzun dönem bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır. Ampirik bulgularda asgari ücret ile özel sektör ortalama ücretleri arasında çift yönlü Granger nedensellik ilişkisi rastlanılmaktadır.

Addison vd. (2009), 1990-2005 yılları arasında Birleşik Devletlerde perakende ticaret sektörünün seçilen kollarında asgari ücret ile istihdam arasındaki ilişkiyi panel regresyon yöntemi ile analiz etmiştir. Analiz bulguları asgari ücretin artırılmasının seçilen sektörlerde genellikle istihdam düzeylerini düşürme eğiliminde olduğunu ancak bazı sektörlerde ise bu durumun aksine asgari ücret artışının istihdam seviyesini artırma eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Güven vd. (2011), 1969-2008 dönemini kapsayan verileri kullanarak, Türkiye'de asgari ücret uygulamasının istihdam üzerindeki etkisini Toda ve Yamamoto nedensellik analizinden yararlanarak analiz etmişlerdir. Analiz bulgularında asgari ücret ile istihdam arasında nedensellik ilişkisinin varlığına rastlanmamıştır. Ayrıca Etki Tepki fonksiyonlarından elde edilen bulgulardan yararlanarak asgari ücretteki değişimlere istihdamın anlamlı tepkiler göstermediğine ulaşılmıştır.

Karaçor vd. (2011), çalışmalarında 1987-2010 dönemi Türkiye ekonomisi asgari ücret oranları, enflasyon oranları ve işsizlik oranları arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik testleri yardımıyla incelemiştir. Analiz bulgularında değişkenler arasında nedensellik ilişkisinin varlığına rastlanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin varlığına rastlandıktan sonra uzun dönemli bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi için eş bütünleşme testine başvurulmuş ve analiz bulgularında değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki görülmüştür. Bulgular %10 anlamlılık düzeyinde değerlendirildiğinde asgari ücret ve enflasyon oranlarından işsizlik oranına doğru bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Kargı (2013), Türkiye 2005: 01-2012: 03 dönemine ait çeyreklik verileri kullanarak, asgari ücretin, ücret yapışkanlığı üzerindeki etkilerini zaman serileri yöntemi yardımıyla analiz etmiştir. Çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre asgari ücret ile ekonomik büyüme ve enflasyon arasında herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır. Özellikle asgari ücret ile enflasyon arasında bir ilişkinin bulunmaması, iktisadi yazın ücret-fiyat sarmalına ilişkin ileri sürülen güçlü hipotezlerin, Türkiye ekonomisi üzerinde desteklenmediğini göstermektedir. Başka bir deyişle Türkiye'deki asgari ücret artışlarının enflasyona neden olacağı savunulamaz.

Dağlıoğlu (2015), 2008-2012 döneminde Türkiye’de 16 sektöre ilişkin verileri kullanarak asgari ücret ile istihdam arasındaki ilişkiyi panel regresyon yardımıyla analiz etmiştir. Analiz bulguları literatürdeki yaygın kanının aksine asgari ücret ile istihdam arasında pozitif yönlü bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır. Ayrıca cinsiyet ayrımını açığa çıkarmak amacıyla kurulan modeller, kadın ve erkek istihdamının kazanç değişimlerinden farklı yönde etkilendiğini göstermektedirler.

Literatürde yer alan çalışmalar değerlendirildiğinde genellikle asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar göze çarpmaktadır. Asgari ücret ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen çalışmalara literatürde daha az rastlanılmaktadır. Bu bağlamda asgari ücretin ekonomik büyümeyi doğrudan değil de istihdam faktörü üzerinden dolaylı yönden etkilediği düşünülmektedir. Bu yüzden çalışmada asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye değinilecek ve literatürdeki çalışmalardan farklı olarak değişkenler arasındaki etkileşimi daha net bir şekilde ortaya koyabilmek amacıyla dinamik bir yöntem olan Panel VAR analizi uygulanacaktır. Ayrıca literatüre bakıldığında asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisini ülke bazında incelendiği görülmektedir. Literatürden farklı olarak bu çalışmada asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki BRICS-T ülke grubu örneğinde ele alınacaktır.

4. Veri Seti ve Yöntem

Asgari ücretin istihdam ve ekonomik büyüme üzerinde önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmada BRICS-T ülkeleri örneğinde asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki incelenecektir. Çalışmada BRICS-T ülkelerinin 2005-2015 yılları arasında asgari ücretteki yüzdelerdeki değişimleri, istihdamdaki yüzdelerdeki değişimleri ve GSYH’daki yüzdelerdeki değişim oranları kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenlerin kısaltmaları, açıklamaları ve elde edildiği kaynaklar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Çalışmada Kullanılan Değişkenler ve Açıklamaları

Değişken	Açıklama	Kaynak
W_{it}	BRICS-T ülkeleri arasından incelemeye konu olan i’nci ülkenin t zamanındaki asgari ücretteki değişim	Dünya Çalışma Örgütü (ILO) ve OECD
$\Delta \ln Y_{it}$	BRICS-T ülkeleri arasından incelemeye konu olan i’nci ülkenin t zamanındaki gelir büyümesi	Dünya Bankası
EMP_{it}	BRICS-T ülkeleri arasından incelemeye konu olan i’nci ülkenin t zamanındaki istihdam büyümesi	Penn World Table

BRICS-T ülkeleri örneğinde asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada değişkenler arasındaki ilişkinin açığa kavuşturulmasında değişkenlerin geçmiş değerlerinin hesaba katılmasının daha tutarlı sonuçlar vereceği düşüncesinden dolayı bu çalışmada dinamik panel veri analizi yöntemlerinden biri olan panel VAR analizi tercih edilmiştir. Bu bağlamda BRICS-T ülke grubunda asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki aşağıda verilen modelin Panel VAR yöntemi ile analiz edilmesi sonucu açıklığa kavuşturulmaktadır.

$$W_{it} = \beta_0 + \sum_{j=1}^j \beta_{1j} \Delta \ln W_{it-j} + \sum_{j=1}^j \beta_{2j} \Delta \ln Y_{it-j} + \sum_{j=1}^j \beta_{3j} EMP_{it-j} + \mu_{it}$$

5. Analiz Bulguları

BRICS-T ülkeleri için analize dâhil edilen W_{it} , $\Delta \ln Y_{it}$, ve EMP_{it} serilerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 2’de verilmektedir. Bu tabloda gelişmiş ülkeler kapsamında analize dâhil edilen ülkeler için serilere ait ortalama, minimum, maksimum ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 2: Değişkenler için Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Ortalama	Minimum	Maksimum	Standart Sapma	Gözlem Sayısı	Ülke Sayısı
W_{it}	115.2953	-2990	1574.9	503.3546	64	6
$\Delta \ln Y_{it}$	5.287947	-7.820885	14.23199	4.189347	66	6
EMP_{it}	0.161758	-0.0214182	0.713887	0.0194978	60	6

Tablo 2 incelendiğinde gelir büyümesi serisi hariç diğer serilerde büyük bir değişim görülmemektedir. Standart sapmanın aldığı değer de bu olguyu desteklemektedir. Özellikle asgari ücret serisinin minimum ve maksimum değerleri arasındaki fark, gelir büyümesi ve istihdam serilerinin minimum ve maksimum değerleri arasındaki farka oranla oldukça büyüktür. Değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamakta kullanılan analizin iktisadi çalışmalarda tutarlı ve anlamlı sonuçlar verebilmesi için, birim kök ve analize ait diğer testlerin tercih edilmesinde yatay kesit bağımsızlığının dikkate alınması gerekmektedir. Birim kök testlerine geçmeden önce BRICS-T ülkeleri için modelde yer alan değişkenlerin yatay kesit bağımlılıklarına bakılmalıdır. Seriler arasında yatay kesit bağımlılığı bulunmayan serilerde durağanlık için birinci kuşak panel veri birim kök testleri uygulanması gerekirken, seriler arasında yatay kesit bağımlılığı rastlanan serilerde ise durağanlık için ikinci kuşak panel birim kök testleri uygulanmaktadır. Bu yüzden çalışmada birimler arasındaki yatay kesit bağımlılığının varlığı Pesaran (CD_{LM}) ve Friedman (Q) testleri ile sınanmış, elde edilen bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: BRICS-T için Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

	Pesaran(CD_{LM})		Friedman (Q)	
	t istatistigi	Olasılık değeri	t istatistigi	Olasılık değeri
W_{it}	0.158	0.8743	8.650	0.1239
$\Delta \ln Y_{it}$	6.144	0.0000	36.030	0.0000
EMP_{it}	0.923	0.3560	15.345	0.0090
Model	5.835	0.000	27.733	0.0000

Tablo 3’de görüldüğü üzere Pesaran (CD_{LM}) ve Friedman (Q) testleri sonucunda, birimler arasında yatay kesit bağımlılığı olmadığını öne süren H_0 hipotezi W_{it} ve EMP_{it} değişkeni hariç

%1 anlamlılık düzeyinde reddedilmektedir. Pesaran (CD_{LM}) ve Friedman (Q) testlerinin sonucundan hareketle W_{it} ve EMP_{it} değişkeni hariç diğer değişkenler ve model için birimler arasında yatay kesit bağımlılığının varlığı kabul edilmiştir. Bu nedenle BRICS-T ülkelerinde asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki incelenirken W_{it} ve EMP_{it} değişkenleri hariç diğer değişkenler ve model için yatay kesit bağımlılığını dikkate alan birim kök testleri ve modeller tercih edilmiştir.

Panel VAR analizi ile BRICS-T ülkelerinde asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemeye önce serilerin durağan olması gerekmektedir. Panel VAR analizi yardımıyla test edilen modeldeki değişkenlerin durağanlığın sınanmasında birimler arasında korelasyon varlığının durumuna göre birinci kuşak ya da ikinci kuşak panel birim kök testleri kullanılmaktadır. Paneli oluşturan serilerde zaman boyutunun uzun ve veri setinin geniş olmasından dolayı bu çalışmada Im- Pesaran-Shin (IPS) birim kök testi tercih edilmiştir. BRICS-T ülkeleri için IPS testi sonuçları Tablo 4 'de verilmiştir.

Tablo 4: BRICS-T Ülkeleri için IPS Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	IPS Testi			
	Sabitli		Sabitli ve Trendli	
	<i>W</i> istatistigi	Olasılık değeri	<i>t</i> istatistigi	Olasılık değeri
W_{it}	-5.7094	0.0340	-5.8729	0.0030
EMP_{it}	3.5253	0,0140	-3.7960	0.0005

Yatay kesit bağımlılığının varlığına rastlanan serilerde, ikinci kuşak panel birim kök testlerinin, birinci kuşak panel birim kök testlerine göre daha tutarlı sonuçlar verdiği görülmektedir. Bu yüzden değişkenlerin durağanlık sınaması Pesaran (2007) tarafından geliştirilen ikinci kuşak panel birim kök testi olan CADF testi ile yapılmıştır. BRICS-T ülkeleri için CADF testi sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5: BRICS-T Ülkeler için CADF Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	CADF Testi			
	Sabitli		Sabitli ve Trendli	
	<i>t</i> istatistigi	Olasılık değeri	<i>t</i> istatistigi	Olasılık değeri
$\Delta \ln Y_{it}$	-5.134	0.000	-3.500	0.000

Tablo 5'de yer alan CADF birim kök testi sonuçlarına göre, 2005-2015 yılları arasında BRICS-T ülkeleri için çalışmada kullanılan $\Delta \ln Y_{it}$ değişkeninin sabitli ve sabitli/trendli modelde durağan olduğu görülmektedir. BRICS-T ülkelerinde asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemek üzere kurulan modelde yer alan değişkenlerin tümü için H_0 hipotezi %1 anlamlılık düzeyinde reddedilmektedir.

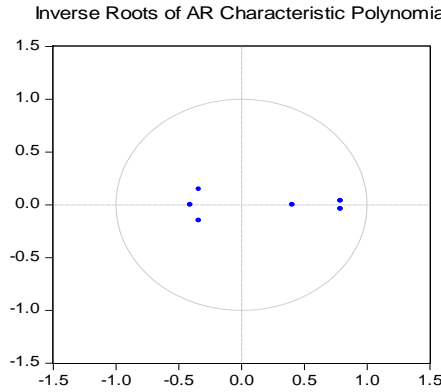
BRICS-T ülkelerinde asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemek üzere kurulan modelde yer alan değişkenlerin durağan olduklarına karar verildikten sonra değişkenler arasındaki dinamik ilişkiyi ortaya çıkaran Panel VAR analizine geçmek mümkündür. Panel VAR analizine geçmeden önce; CD, J, J pvalue, MBIC, MAIC ve MQIC kriterleri kullanılarak model için uygun gecikme uzunluğu belirlenmiştir.

Tablo 6: Gecikme Uzunluğunun Belirlenmesi

Gecikme	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-276.4724	NA	2768.254	16.43955	16.57423	16.48548
1	-254.0868	39.50396	1263.724*	15.65217*	16.19088*	15.83588*
2	-247.1450	11.02530	1447.384	15.77323	16.71598	16.09474
3	-242.5014	6.555572*	1938.299	16.02950	17.37628	16.48879
4	-233.9164	10.60500	2128.205	16.05391	17.80473	16.65099

Tablo 6 incelendiğinde FPE, AIC, SC ve HQ kriterlerinin 1 gecikme için minimum değer verdikleri; LR kriterinin ise 3 gecikme için minimum değer verdikleri görülmektedir. Tablo 6'da dört kriterin aynı gecikmede minimum değer vermesi üzerine, analiz için en uygun gecikme seviyesinin 1 olduğu kararlaştırılmıştır.

Şekil 1: Panel VAR İstikrar Koşulu

Şekil 1'e bakarak katsayı matrisine ait öz değerlerin hepsinin birim çember içerisinde yer aldığı görülmektedir. Bundan dolayı belirlenen gecikme uzunluğunda Panel VAR modelinin sistem istikrar koşulunu sağladığı kabul edilmektedir.

Sistemde bulunan değişkenlerin birbirleri üzerinde etkisi olup olmadığını ve eğer etkisi olduysa; bu etkinin ne ölçüde olduğunu tespit etmek için Panel Granger nedensellik Wald testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: BRICS-T Ülkeleri için Panel Granger Nedensellik Wald Testi Sonuçları

Değişkenler	Ki-Kare İstatistik Değeri	p-Olasılık Değeri
$H_0: \Delta \ln Y_{it}, EMP$ 'un Granger nedeni değildir.	3.862	0.1450
$H_0: EMP, \Delta \ln Y_{it}$ 'nin Granger nedeni değildir.	0.472	0.7897
$H_0: \Delta \ln Y_{it}, W_{it}$ 'nin Granger nedeni değildir.	0.510	0.7748
$H_0: W_{it}, \Delta \ln Y_{it}$ 'nin Granger nedeni değildir.	11.793	0.0027
$H_0: W_{it}, EMP$ 'un Granger nedeni değildir.	4.894	0.0865
$H_0: EMP, W_{it}$ 'nin Granger nedeni değildir.	0.447	0.7998

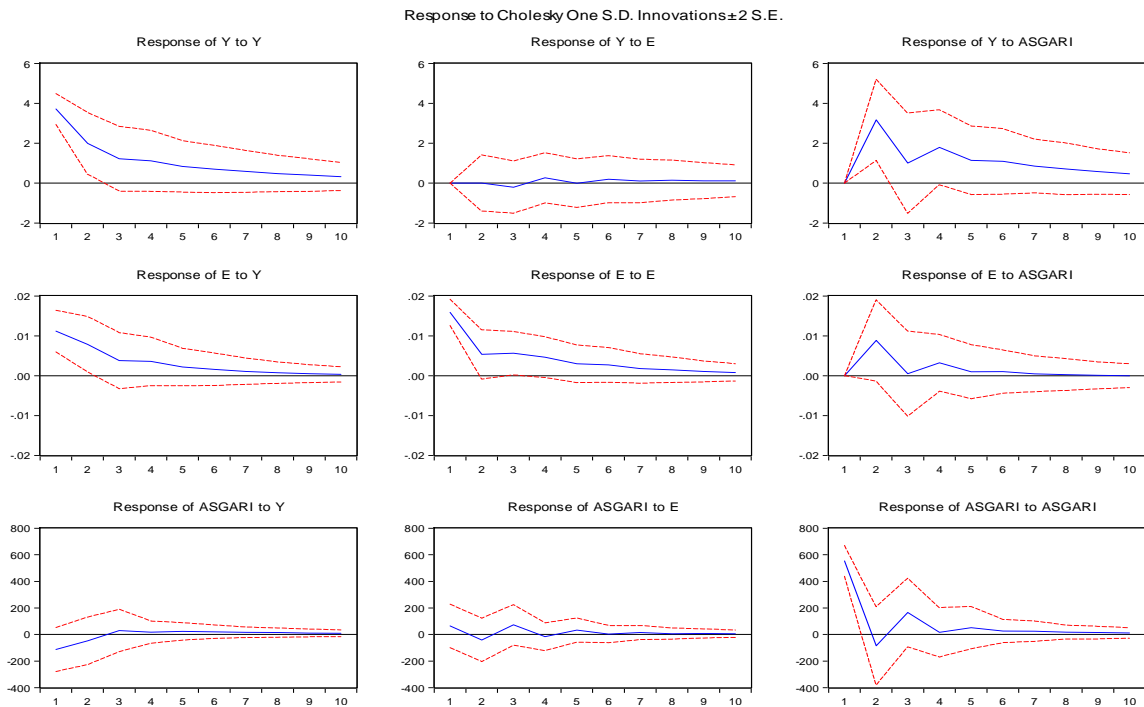
Not: Gecikme uzunluğu 1 olarak alınmıştır

Panel Granger Nedensellik Wald Testinden elde edilen bulgulara göre asgari ücretteki değişimden gelir büyümesine ve asgari ücretteki değişimden istihdam büyümesine doğru %10 anlamlılık düzeyinde Granger nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Panel VAR analizinde, değişkenler arasındaki dinamik etkileşimlerin belirlenmesinde Etki-Tepki fonksiyonları kullanılmaktadır. Etki- Tepki fonksiyonu modelde bulunan değişkenlerden birinde meydana gelen bir birimlik şoka karşı kendisinin veya modelde bulunan diğer değişkenlerin verdiği tepkinin derecesini ve uzunluğunu belirlemede yararlanılır. Bu çalışmada asgari ücretteki değişim, istihdam büyümesi ve gelir büyümesi bağlamında ele alınan değişkenlerde meydana gelen şokların kendileri ve diğer değişkenler üzerindeki etkileri 10 öngörü dönemi için Etki-Tepki fonksiyonları yardımıyla incelenmiştir. Elde edilen bulgular Şekil 2’de verilmiştir.

Etki-Tepki grafikleri incelendiğinde, gelir büyümesinde meydana gelen bir birimlik standart şok karşısında gelir büyümesinin pozitif yönlü ve anlamlı bir tepki verdiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte gelir büyümesi kendisinden kaynaklanan şoklara karşı verdiği tepki ilerleyen dönemlerde kademeli bir şekilde azalmakta ve sıfır etrafında önemsiz bir seyir izlemektedir. Asgari ücretteki değişimlerde meydana gelen şok karşısında gelir büyümesi ilk dönemlerde pozitif yönde güçlü bir tepki vermektedir. Buna ek olarak asgari ücretteki değişimlerde meydana gelen şok karşısında gelir büyümesinin gösterdiği güçlü tepki ilk dönemlerden sonra hızlı bir şekilde sönmekte ve sıfıra doğru seyretmektedir. Gelir büyümesinde meydana gelen şok karşısında istihdam büyümesi ilk dönemlerde pozitif yönlü anlamlı bir tepki verdiği ifade edilebilir. İlk dönemlerde görülen bu tepkinin ilerleyen dönemlerde zayıfladığı görülmektedir. İstihdam büyümesi kendisinden kaynaklanan şoklara karşı pozitif yönlü bir tepki vermektedir. Verilen bu tepkinin gücü dönemler ilerledikçe ortadan kaybolmaktadır. Son olarak asgari ücretteki değişimde meydana gelen şok karşısında istihdam büyümesinin ilk dönemlerde pozitif yönlü ve anlamlı bir tepki verdiği görülmektedir. Bu tepki ilerleyen dönemlerde kademeli bir şekilde azalmakta ve sıfır etrafında önemsiz bir biçimde seyretmektedir.

Şekil 2: BRICS-T Ülkeleri için Etki Tepki Fonksiyonu

Etki-Tepki analizi, VAR modelinde yer alan değişkenlerde meydana gelen şoklar karşısında değişkenlerin kendilerinin verdiği tepkiyi gstermesine rağmen bu şokların değişkenlerde meydana gelen değişimin açıklanmasındaki rolüne dair bir bilgi sunmamaktadır. Bu sebepten dolayı değişkenler arasındaki ilişkilerin açıklanmasında kendisinin ve diğer değişkenlerin rolünü ortaya koymak için varyans ayrıştırma analizine başvurulmuştur.

Tablo 8: BRICS-T Ülkeleri için Gelir Büyümesinin Varyans Ayrıştırması

Dönem	Standart Hata	Gelir Büyümesi	İstihdam Büyümesi	Asgari Ücret Değişimi
1	3.716293	100.0000	0.000000	0.000000
2	5.276160	63.83290	0.000127	36.16697
3	5.511731	63.41082	0.136609	36.45257
4	5.909549	58.73339	0.320733	40.94588
5	6.076292	57.44963	0.303411	42.24696
6	6.215775	56.17708	0.388740	43.43418
7	6.302036	55.51164	0.407024	44.08134
8	6.361821	55.04070	0.453078	44.50622
9	6.401599	54.74948	0.482925	44.76760
10	6.428208	54.55700	0.512210	44.93079

Tablo 8, VAR modelinde yer alan değişkenlerin dönemler itibariyle gelir büyümesindeki değişimler üzerindeki açıklayıcı etkilerini ortaya koymaktadır. Bu tabloya göre, gelir büyümesi birinci dönemde %100 oranında kendi gecikmesi tarafından açıklanmaktadır. Dönemler ilerledikçe gelir büyümesindeki değişimleri açıklamada istihdam büyümesinin etkileri düşük seviyede kalmaktadır. Yine bu tabloda görüldüğü üzere on dönem sonunda gelir büyümesindeki değişimlerin %54,56'sı kendi gecikmeleri, %44,93'ü asgari ücret değişimi ve %0,51'i istihdam büyümesi tarafından açıklanmaktadır. Bu tablodan elde edilen bulgulara göre gelir büyümesindeki değişimleri açıklamada en belirleyici etken yine kendi gecikmeleridir. Buna ek olarak tablodan elde edilen bulgular gelir büyümesindeki değişimleri açıklamada asgari ücretteki değişimlerin de önemli ölçüde bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Tablo 9: BRICS-T Ülkeleri için İstihdam Değişiminin Varyans Ayrıştırması

Dönem	Standart Hata	Gelir Büyümesi	İstihdam Büyümesi	Asgari Ücret Değişimi
1	0.019397	33.06359	66.93641	0.000000
2	0.023325	34.15738	51.50749	14.33514
3	0.024289	33.88905	52.84729	13.26366
4	0.025187	33.52808	52.51186	13.96006
5	0.025467	33.49947	52.70132	13.79921
6	0.025675	33.34322	52.92652	13.73026
7	0.025764	33.29129	53.04213	13.66658
8	0.025817	33.23428	53.14581	13.61991
9	0.025843	33.20281	53.20406	13.59314
10	0.025857	33.17957	53.24202	13.57841

Tablo 9, VAR modelinde yer alan değişkenlerin dönemler itibariyle istihdamdaki değişimler üzerindeki açıklayıcı etkilerini ortaya koymaktadır. Bu tabloya göre, istihdam büyümesi birinci dönemde %66,94 oranında kendi gecikmesi tarafından açıklanmaktadır. Dönemler ilerledikçe istihdam büyümesini açıklamada asgari ücretteki değişimlerin etkileri ortaya çıkmaktadır. Yine bu tabloda görüldüğü üzere on dönem sonunda istihdam büyümesini %53,24'ü kendi gecikmeleri, %33,18'i gelir büyümesi ve %13,58'i asgari ücret değişimi

tarafından açıklanmaktadır. Bu tablodan elde edilen bulgulara göre istihdam büyümesini açıklamada en belirleyici etken yine kendi gecikmeleri olmaktadır. Buna ek olarak tablodan elde edilen bulgular istihdam büyümesini açıklamada gelir büyümesindeki değişimlerin de önemli ölçüde bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Tablo 10: BRICS-T Ülkeleri için Asgari Ücretteki Değişiminin Varyans Ayrıştırması

Dönem	Standart Hata	Gelir Büyümesi	İstihdam Büyümesi	Asgari Ücret Değişimi
1	568.9964	3.929228	1.264346	94.80643
2	578.8351	4.480777	1.725005	93.79422
3	606.9537	4.323728	2.992830	92.68344
4	607.6626	4.396324	3.066687	92.53699
5	611.1045	4.486275	3.315012	92.19871
6	612.0019	4.588998	3.307587	92.10341
7	612.8363	4.644559	3.349740	92.00570
8	613.2909	4.690856	3.356138	91.95301
9	613.5932	4.717260	3.367443	91.91530
10	613.7809	4.735551	3.372865	91.89158

Tablo 10, VAR modelinde yer alan değişkenlerin dönemler itibariyle asgari ücretteki değişimler üzerindeki açıklayıcı etkilerini ortaya koymaktadır. Bu tabloya göre, asgari ücretteki değişimi birinci dönemde %94,81 oranında kendi gecikmesi tarafından açıklanmaktadır. Dönemler ilerledikçe asgari ücretteki değişimleri açıklamada gelir büyümesinin ve istihdam büyümesinin etkileri düşük seviyede kalmaktadır. Yine bu tabloda görüldüğü üzere on dönem sonunda asgari ücretteki değişimlerin %91,89'ü kendi gecikmeleri, %4,74'ü gelir büyümesi ve %3,37'si istihdam büyümesi tarafından açıklanmaktadır. Bu tablodan elde edilen bulgulara göre asgari ücretteki değişimleri açıklamada en belirleyici etken yine kendi gecikmeleri olmaktadır.

6. Sonuç

Devlet tarafından işçiyi korumak amacıyla yürürlüğe sokulan asgari ücret uygulamasında işçinin onurlu bir şekilde hayat sürmesi hedeflenmektedir. Normal bir çalışma günü ya da ayı karşılığı olarak ödenen ve işçinin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek ücret olarak ifade edilen asgari ücretin başta istihdam olmak üzere birçok ekonomik değişken üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir. Literatüre bakıldığında asgari ücret ve istihdam arasındaki ilişkiyi ülke bazında inceleyen çok sayıda çalışmaya rastlanılmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada literatürden farklı olarak asgari ücret, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki BRICS-T ülke grubu örneğinde incelenmiştir. Ayrıca bu çalışmada değişkenler arasındaki karşılıklı etkileşimleri ortaya çıkarabilmek amacıyla dinamik bir yöntem olan Panel VAR tercih edilmiştir.

Çalışma sonucu elde edilen bulgularda asgari ücretten gelir büyümesine ve asgari ücretten istihdam büyümesine doğru tek yönlü Granger nedensellik ilişkiye rastlanılmıştır. Asgari ücret değişiminde meydana gelen bir şok karşısında gelir büyümesinin ve istihdam büyümesinin

pozitif yönlü ve anlamlı bir tepki verdiği görülmektedir. Ayrıca varyans ayrıştırma tablosundan elde edilen bulgulara göre gelir büyümesindeki değişimleri açıklamada kendisinden sonra asgari ücret değişimleri gelmektedir. Elde edilen bu bulgu Granger nedensellik tablosundan elde edilen bulguyu da desteklemektedir. Son olarak varyans ayrıştırması tablosundan yola çıkarak gelir büyümesini açıklamada asgari ücretin, istihdam büyümesini açıklamada gelir büyümesinin etkileri göze çarpmaktadır. Analiz bulgularından yola çıkarak asgari ücrette meydana gelen pozitif yönlü değişimin gelir büyümesini pozitif yönlü etkilediği ve gelir büyümesinde gelen pozitif yönlü değişimin istihdam büyümesini pozitif yönlü etkilediği ifade edilebilir.

Kaynakça

- Addison J., Blackburn M. ve Cotti C. (2009). “Do Minimum Wages Raise Employment? Evidence From U.S Retail Trade Sector”, *Labour Economics*, 16, 397-408.
- Akın, F. (2016). Asgari Ücretteki Artışın Ekonomik Etkileri. *İş ve Hayat Dergisi*, 43,139-154 http://www.sekeris.org.tr/dergi/multimedia/dergi/43_asgari_ucretteki_artin_ekonomik_etkileri.pdf. (Erişim Tarihi: 12.07.2017)
- Card, D., ve Krueger, A. B. (2015). *Myth and Measurement: The New Economics of the Minimum Wage*. Princeton; NJ: Princeton University Press.
- Dağlıoğlu, S., ve Bakır, M. A. (2015). “Türkiye’de Asgari Ücretin İstihdam Üzerindeki Etkisinin Sektörel Panel Regresyon Modelleri ile İncelenmesi”, *Sosyal Güvençe Dergisi*, (8):35-68
- Güneş, Ş. (2007). “Minimum Wage and Average Wage Relationship in Turkey: A Cointegration and Error Correction Analysis”, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 13, 185-199
- Güven, A., Mollaveliöğlu, S., ve Dalgıç, B. Ç. (2011). “Asgari Ücret İstihdamı Arttırır mı? 1969-2008 Türkiye Örneği”, *METU Studies in Development*, 38(2), 147-166.
- ILO (2017). ILO Data, <http://www.ilo.org/ilostat/>, (Erişim Tarihi: 26.07.2017)
- Karaçor, Z., Özmen İ. ve Yorgancılar, F. (2011). “Asgari Ücret, İşsizlik Oranı ve Enflasyon Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği (1987-2010)”, www.ekonomikyaklasim.org/eykongre2011/download=02.pdf (Erişim Tarihi: 24.06.2017)
- Kargı, B. (2013). “Ücret Yapışkanlığı Hipotezi’nin Test Edilmesi: Türkiye’de Asgari Ücret ve Büyüme Üzerine Zaman Serileri Analizi (2005-2012)”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2, 183-210
- Kutal, M. (1969). *Teorik Esasları ve Tatbikatı Bakımından Asgari Ücret*. Sermet Matbaası: İstanbul.
- Lemos, S. (2004). “Minimum Wage Policy and Employment Effects: Evidence from Brazil”, *Economia*, 5(1), 219-266.
- Montenegro, C. E. (2004). “Who Benefits from Labor Market Regulations? Chile, 1960-1998”, *In Law and Employment: Lessons from Latin America and the Caribbean*. University of Chicago Press, 401-434.
- OECD (2017). oecd stats, <http://stats.oecd.org/>, (Erişim Tarihi: 21.07.2017)

- Penn World Table Version 9.0 (2017). <http://www.rug.nl/ggdc/productivity/pwt/>, (Erişim Tarihi: 11.08.2017).
- Pesaran, M. H. (2007). “A Simple Unit Root Test in the Presence of Cross Section Dependence”, *Journal of Applied Econometrics*, 22, 265-312.
- Sunal, O., ve Alp, Ö. S. (2015). “Türkiye'de Reel Asgari Ücretler ve Reel GSYİH Değişmeleri Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Enflasyon Oranına Endekslenmiş Bir Nominal Asgari Ücret Politikası”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(1), s.111-129.
- World Bank, Data Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>, (Erişim Tarihi: 20.07.2017).

EXTENDED ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN MINIMUM WAGE, EMPLOYMENT AND ECONOMIC GROWTH: A CASE STUDY IN BRICS-T

It is considered that the minimum wage has a negative effect on employment and economic growth in the theoretical approach of Classics. In addition, on the one hand, in the last quarter of the century, the findings of the empirical studies, which is about the relationship between minimum wage, employment and economic growth, shows that there is positive relation between all three variables. On the other hand, in the recent period, despite the high growth performance of the countries, it has been concluded that it cannot bring the expected effect on the increase in employment. There are two goals of this study. First one is to examine the relationship between minimum wage, employment and economic growth in BRICS-T countries during the period of 2005-2015. Second is to reveal who is right to explain the relationship between these variables; Classics, Keynesians or Socialist. There are two points which differs this study from the literature. First difference from the literature is sample. There is no study about the relationship between the minimum wage, employment and economic growth in BRICS-T. Second difference from the literature is methodology. Panel VAR model was used for the first time in the examining the relationship between minimum wage, employment and economic growth. According to findings of this study, minimum wage affects economic growth positively. Granger causality test results and Impulse-Response graphs confirm that. In addition, minimum wage has a weak positive effect on employment. These findings play a key role to explain the relationship between minimum wage and economic growth. The findings of this study do not entirely confirm the Classics Claim. In the future study, the relationship between minimum wage, employment and economic growth will be examined by developed and developing countries separately. Empirical findings are expected to be different in developed and developing countries. Thus, we can infer who explains the relationship between minimum wage, employment and economic growth more accurately in developed and developing countries.